

ERTA NIKOH VA UNING AYOLLAR SALOMATLIGIGA TA'SIRI

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti Termiz filiali

Davolash fakulteti 4-bosqich talabasi

Xujaqulova Mehribon Umbarali qizi

<https://orcid.org/0009-0005-7864-5524>

mehribonumaraliyevna@gmail.com

+998 88 038 75 25

Mavzuning dolzarbligi: Erta nikoh bugungi kunda ko'plab mamlakatlarda dolzarb ijtimoiy va tibbiy muammolardan biri hisoblanadi. Bu holat ayniqsa qizlarning jismoniy, ruhiy va reproduktiv salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Erta yoshda turmush qurish ko'pincha 18 yoshga to'lmagan qizlar orasida uchraydi. Organizm to'liq shakllanib ulgurmagan davrda homiladorlikning yuzaga kelishi turli asoratlarni xavfini oshiradi. Erta homiladorlik ona va bola o'limi ko'rsatkichlarining ortishiga sabab bo'lishi mumkin. Bunday ayollarda kamqonlik, homila tushishi va tug'ruq asoratlari ko'proq kuzatiladi. Erta nikoh qizlarning ta'lim olish imkoniyatlarini ham cheklaydi. Natijada ularning ijtimoiy faolligi va iqtisodiy mustaqilligi pasayadi. Erta turmush qurgan ayollarda ruhiy zo'riqish va depressiv holatlar ko'proq uchrashi mumkin. Oilaviy zo'ravonlikka duch kelish xavfi ham yuqori bo'ladi. Shu sababli erta nikohning oldini olish sog'lom avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Bu masala bo'yicha aholining tibbiy va huquqiy savodxonligini oshirish zarur. Davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan profilaktik tadbirlarni kuchaytirish muhim hisoblanadi. Shunday qilib, erta nikoh va uning ayollar salomatligiga ta'sirini o'rganish hamda oldini olish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir.

KIRISH

Avvalo, erta nikoh ayollarning reproduktiv salomatligiga jiddiy xavf tug'diradi. Yosh organizm hali to'liq shakllanmagan bo'lgani uchun homiladorlik va tug'ruq jarayoni ko'pincha turli asoratlarni bilan kechadi. Masalan, kamqonlik, erta tug'ruq, homilaning rivojlanishdan ortda qolishi, tug'ruq jarayonidagi asoratlarni kabi muammolar ko'proq uchraydi. Bundan tashqari, yosh onalarda ona va bola o'limi xavfi ham yuqoriroq bo'lishi mumkin.

Ikkinchidan, erta nikoh ayollarning ruhiy holatiga ham salbiy ta'sir qiladi. Yosh qizlarning oilaviy hayotga, onalik mas'uliyatiga va turmush muammolariga psixologik jihatdan tayyor bo'lmashligi stress, depressiya va boshqa ruhiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu esa oiladagi nizolar, ajrimlar va ayolning ijtimoiy faolligining pasayishiga olib keladi.

Shuningdek, erta nikoh ta'lim olish imkoniyatlarini ham cheklaydi. Ko'plab qizlar turmush qurishi sababli o'qishni davom ettira olmaydi, bu esa ularning kasbiy rivojlanishiga to'sqinlik qiladi. Natijada ayollar iqtisodiy jihatdan mustaqil bo'la olmaydi va bu holat jamiyatning umumiy rivojlanishiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli erta nikoh va uning ayollar salomatligiga ta'sirini o'rganish, aholi o'rtasida tushuntirish ishlarini olib borish, reproduktiv salomatlik bo'yicha bilimlarni oshirish va yoshlarni sog'lom oilaviy hayotga tayyorlash bugungi kunda juda muhim hisoblanadi. Bu masalani hal etish nafaqat ayollar salomatligini himoya qilish, balki sog'lom avlodni tarbiyalash va jamiyat barqarorligini ta'minlashda ham katta ahamiyat kasb etadi.

Erta nikohning kelib chiqish sabablari

Erta nikohning kelib chiqishiga bir qator ijtimoiy, iqtisodiy va ma'daniy omillar sabab bo'ladi. Ayrim hududlarda qadimiy urf-odat va an'analar qizlarni erta turmushga berishni qo'llab-quvvatlaydi. Ba'zi oilalarda qiz farzandni erta turmushga uzatish ota-onaning majburiyati sifatida qaraladi.

Bundan tashqari, iqtisodiy qiyinchiliklar ham erta nikohga sabab bo'lishi mumkin. Ayrim oilalar moddiy sharoitni yaxshilash yoki mas'uliyatni kamaytirish maqsadida qizlarini erta turmushga berishga harakat qiladi. Ta'lim darajasining pastligi, reproduktiv salomatlik haqida yetarli bilimning yo'qligi ham bu muammoning kuchayishiga olib keladi.

Yana bir muhim omil – ijtimoiy bosim hisoblanadi. Ba'zi jamiyatlarda qizning turmush qurmay uzoq vaqt qolishi salbiy qaraladi. Natijada ota-onalar qizlarini erta nikohga majbur qilishlari mumkin.

Erta nikohning ayollar jismoniy salomatligiga ta'siri

Erta nikoh ayollar salomatligiga eng avvalo jismoniy jihatdan ta'sir ko'rsatadi. Yosh organizm hali to'liq shakllanib ulgurmagan bo'ladi. Ayniqsa reproduktiv tizim yetarli darajada rivojlanmaganligi sababli homiladorlik va tug'ruq jarayonlari og'ir kechishi mumkin.

Erta yoshda homilador bo'lgan ayollarda quyidagi muammolar ko'proq kuzatiladi:

- kamqonlik (anemiya);
- erta tug'ruq;
- homilaning yetarli rivojlanmasligi;
- tug'ruq jarayonidagi asoratlari;
- tug'ruq jarohatlari;
- ona va bola o'limi xavfining oshishi.

Tibbiy tadqiqotlarga ko'ra, 18 yoshga to'lmagan ayollarda tug'ruq asoratlari kattaroq yoshdagi ayollarga nisbatan ko'proq uchraydi. Sababi, yosh organizm homiladorlik

jarayoniga to'liq tayyor bo'lmaydi. Bu esa nafaqat ona, balki tug'ilajak bolaning sog'lig'iga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, erta nikoh jinsiy yo'l bilan yuqadigan kasalliklar xavfini ham oshirishi mumkin. Chunki yosh ayollarda reproduktiv salomatlik bo'yicha bilimlar yetarli bo'lmisligi mumkin.

Erta nikohning ruhiy va psixologik ta'siri

Erta nikoh nafaqat jismoniy, balki ruhiy salomatlikka ham salbiy ta'sir qiladi. Yosh qizlar ko'pincha oilaviy hayotga, turmush mas'uliyatiga va onalik vazifalariga psixologik jihatdan tayyor bo'lmaydi. Bu esa turli ruhiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Bunday holatlarda quyidagi psixologik muammolar kuzatiladi:

- stress va ruhiy bosim;
- depressiya;
- o'ziga ishonchning pasayishi;
- ijtimoiy izolyatsiya;
- oilaviy nizolar.

Yosh qizlar o'z tengdoshlaridan ajralib qoladi, ta'lim olish va shaxsiy rivojlanish imkoniyatlari cheklanadi. Bu esa ularning kelajakdagi hayotiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Erta nikohning ijtimoiy oqibatlari

Erta nikohning ijtimoiy oqibatlari ham juda muhim. Avvalo, bu holat qizlarning ta'lim olish imkoniyatlarini cheklaydi. Ko'plab qizlar turmush qurishi sababli maktab yoki oliy ta'lim muassasalarida o'qishni davom ettira olmaydi.

Ta'lim darajasi past bo'lgan ayollar ko'pincha iqtisodiy jihatdan mustaqil bo'la olmaydi. Bu esa oilaviy muammolar paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, erta nikoh qashshoqlik darajasining ortishiga ham sabab bo'lishi mumkin.

Jamiyat nuqtai nazaridan qaraganda, ayollarning sog'lom bo'lishi va ularning bilimli, faol bo'lishi jamiyat rivoji uchun muhim omil hisoblanadi. Shuning uchun erta nikohning oldini olish jamiyat barqarorligi uchun ham katta ahamiyatga ega.

Erta nikohning oldini olish choralari

Erta nikoh muammosini kamaytirish uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Avvalo, aholining reproduktiv salomatlik bo'yicha bilim darajasini oshirish muhimdir. Yoshlar o'rtasida sog'lom turmush tarzi va oilaviy hayotga tayyorgarlik bo'yicha targ'ibot ishlari olib borilishi kerak.

Shuningdek, qizlarning ta'lim olishini qo'llab-quvvatlash ham muhim omil hisoblanadi. Ta'limli ayollar odatda o'z salomatligi va kelajagi haqida ko'proq o'ylaydi hamda turmush qurish masalasiga ongli ravishda yondashadi.

Davlat tomonidan qonunchilik asoslarini mustahkamlash, nikoh yoshini nazorat qilish, aholi o'rtasida tushuntirish ishlarini kuchaytirish ham erta nikohning oldini olishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, erta nikoh ayollar salomatligiga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatadigan muhim ijtimoiy va tibbiy muammo hisoblanadi. U ayollarning jismoniy, reproduktiv va ruhiy salomatligiga zarar yetkazishi, ta'lim olish imkoniyatlarini cheklashi hamda jamiyat rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu sababli erta nikohning oldini olish, ayollar salomatligini himoya qilish va sog'lom avlodni tarbiyalash uchun keng qamrovli choralar ko'rish zarur. Yoshlarni sog'lom oilaviy hayotga tayyorlash, ularning bilim darajasini oshirish va reproduktiv salomatlik haqida xabardorligini kuchaytirish bu borada muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. **Reproduktiv salomatlik asoslari**. – Toshkent, 2021.
2. Abdullayev A., Karimova D. **Ayollar reproduktiv salomatligi**. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2020.
3. Rahimov R., Xudoyberdiyeva M. **Akusherlik va ginekologiya**. – Toshkent, 2019.
4. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti. **O'smirlar salomatligi va erta nikoh muammolari bo'yicha tavsiyalar**. – Geneva, 2020.
5. UNICEF. **Early Marriage: Child Spouses**. – New York, 2018.
6. UNFPA. **Child Marriage and Adolescent Pregnancy Report**. – New York, 2019.
7. Ismailov S. **Oilaviy hayot psixologiyasi**. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
8. Karimov F., Yusupova N. **Tibbiy demografiya va aholi salomatligi**. – Toshkent, 2017.
9. O'zbekiston Respublikasi Oila va xotin-qizlar qo'mitasi. **Ayollar salomatligini mustahkamlash bo'yicha metodik qo'llanma**. – Toshkent, 2022